

Kiedy praca w kryzysie staje się codziennością. Lokalne organizacje społeczne wspierające uchodźców w Polsce

Streszczenie raportu

Kryzys humanitarny związany z przyjazdem setek tysięcy osób z objętej wojną Ukrainy spowodował, że działania na rzecz uchodźców przestały być domeną niewielkiej grupy wyspecjalizowanych i doświadczonych w tym obszarze organizacji, a stały się wyzwaniem stojącym przed dużą częścią polskiego sektora społecznego. Dodatkowo dynamicznie zmieniają się warunki funkcjonowania badanej grupy organizacji. Długotrwałe działanie w kryzysie oraz kurczące się możliwości finansowania, związane m.in. z wycofaniem się organizacji międzynarodowych, mają konsekwencje dla kondycji samych organizacji oraz ludzi w nie zaangażowanych, a także dla dalszych możliwości pomagania uchodźcom. Badanie odpowiada zatem na potrzebę dostępu do aktualnych i wiarygodnych danych o sytuacji, wyzwaniach oraz potrzebach organizacji społecznych wspierających wszystkich uchodźców i uchodźczynie w Polsce.

Badanie składało się z komponentu ilościowego i jakościowego, poprzedzonego przeglądem istniejących opracowań tematycznych. Dane ilościowe bazują na ankietach online wypełnionych przez 158 organizacji. Dane jakościowe pochodzą z sześciu wywiadów grupowych z przedstawicielami i przedstawicielkami 22 organizacji, różnorodnych pod względem wielkości ich zasobów oraz skali działania. Dodatkowo przeprowadziliśmy ekspercki wywiad grupowy z osobami z sześciu inicjatyw branżowych, który koncentrował się wokół wniosków i rekomendacji wynikających z badania. Badanie było realizowane między styczniem a marcem 2024 r. W raporcie opisujemy aktualne dane, a także analizujemy zmianę sytuacji organizacji zarówno między 2021 r. a 2022 r., czyli w związku z wybuchem pełnoskalowej wojny w Ukrainie, jak i między 2022 r. a 2023 r., czyli w trakcie trwania kryzysu.

Kluczowe dane i wnioski

Podstawowa charakterystyka organizacji

Organizacje działające na rzecz uchodźców i uchodźczyń są specyficzną częścią sektora pozarządowego w Polsce.

Charakteryzują je m.in. szeroki zakres działania, bogate doświadczenie, większe zasoby finansowe i ludzkie niż przeciętnej polskiej organizacji pozarządowej. Budżet o wielkości ponad 1 mln zł (ok. 230 tys. euro) miało w 2023 r. 35% organizacji działających na rzecz uchodźców, a przeważająca większość zatrudnia płatny personel (83%) oraz korzysta ze wsparcia wolontariuszy (94%).

Równocześnie grupa organizacji wspierających uchodźców jest wewnętrznie zróżnicowana. Niewielki odsetek badanych organizacji (14%) to takie, które powstały po 2022 r., ale dla co trzeciej organizacji prowadzenie działań na rzecz uchodźców jest doświadczeniem stosunkowo nowym, podjętym w konsekwencji eskalacji wojny w Ukrainie. Zdecydowana większość (68%) badanych podmiotów deklaruje, że wsparcie uchodźców stanowi jeden z kluczowych celów organizacji, a dla pozostałych mają one charakter dodatkowy lub poboczny.

Obecnie najpowszechniejsze działania, które prowadzą badane organizacje na rzecz uchodźców polegają na integracji z polską społecznością oraz udzielaniu informacji, a w dalszej kolejności są to: udzielanie wsparcia psychologicznego oraz prowadzenie zajęć edukacyjnych i językowych. **Na skutek eskalacji wojny w Ukrainie organizacje doświadczyły wielu zmian m.in. zwiększyły znacząco swoje zespoły, miały większe budżety, zmieniły sposób działania,** a część (37%) doświadczyła nawet konieczności przeformułowania swoich misji lub celów. Jednak, większość z tych zmian nie ma trwałego charakteru.

Ekspertyza organizacji

Wiele organizacji wspierających uchodźców w Polsce charakteryzuje się wieloletnim stażem działania, a co za tym idzie – bogatą ekspertyzą zdobytą wraz z doświadczeniem. Dodatkowo, w związku ze wzrostem możliwości finansowania działań wspierających uchodźców w pierwszym roku po eskalacji wojny w Ukrainie, część organizacji przeszła szybką profesjonalizację, np. rozbudowała zespół, zatrudniła specjalistów. Ponadto **większość badanych podmiotów otrzymała w ciągu ostatnich dwóch lat wsparcie merytoryczne w formie szkoleń, warsztatów, dostępu do wiedzy, know-how, ekspertów lub materiałów edukacyjnych.**

Na tę ekspertyzę składa się także doświadczenie działania w kryzysie i wyciąganie wniosków z tego działania. **Badane organizacje działają więc w sposób kompleksowy i wspierają osoby przybywające do Polski na wszystkich etapach odnajdywania się w nowej rzeczywistości.** W trakcie trwania kryzysu na bieżąco dostosowywały formy wsparcia do potrzeb uchodźców i uchodźczyń, które potrafiły zmieniać się bardzo szybko. **Jednocześnie organizacje czują się przeciążone i dostrzegają potrzebę większej aktywności instytucji państwowych i przejęcia przez nie części zadań NGO.**

Stabilność organizacji

Organizacje wspierające uchodźców działają w warunkach dużej niepewności i zmienności. W pierwszym roku od eskalacji wojny w Ukrainie uwaga organizacji międzynarodowych skierowana na wsparcie osób uciekających przed rosyjską agresją przełożyła się na szeroki dostęp NGO wspierających uchodźców do możliwości finansowania działań pomocowych. Wtedy organizacje powiększyły budżety na działania skierowane do uchodźców (72% NGO deklaruje zwiększenie budżetu w 2023 r. w stosunku do 2021 r.), a także powiększyły zespoły pracowników i wolontariuszy (47% doświadczyło takiej zmiany).

W 2024 r., dwa lata po eskalacji wojny, rzeczywistość organizacji wspierających uchodźców wygląda zupełnie inaczej, choć skala potrzeb nie jest wcale dużo mniejsza.

Kluczowymi problemami NGO są brak stabilności i trudności ze zdobywaniem środków – takie problemy odczuwa 75% badanych podmiotów, a jeszcze więcej przewiduje, że **zdobywanie finansowania na działania skierowane do uchodźców będzie w najbliższej przyszłości coraz trudniejsze**. W konsekwencji tych wyzwań organizacje musiały zredukować zatrudnienie i polegają obecnie na krótkoterminowym finansowaniu grantowym. Od 2022 r. kluczowym źródłem finansowania działań na rzecz uchodźców są środki organizacji międzynarodowych (dla 20% NGO) oraz środki zagranicznych organizacji pozarządowych (18%). **Wiele obaw organizacji dotyczących finansowania działań na rzecz uchodźców jest więc związanych z wycofywaniem się z Polski tych podmiotów.**

Pomimo wymagających i niepewnych warunków działania organizacje są zdeterminowane, aby nadal pomagać uchodźcom. Większość badanych organizacji zamierza utrzymać swoje działania na rzecz uchodźców przez najbliższe dwa lata, ale co czwarta NGO przewiduje ich ograniczenie.

Wypalenie

Istotną składową kondycji organizacji jest, poza wielkością jej budżetu, dobrostan jej zespołu. **Pałacym wyzwaniem, z którym zmagają się niemal 60% badanych NGO, jest zmęczenie i wypalenie zarówno zespołu pracowniczego, wolontariackiego, jak i kadry zarządzającej.** Ponadto jeszcze więcej organizacji przewiduje, że zjawisko wypalenia będzie ważnym trendem kształtującym warunki do ich działania w ciągu najbliższych dwóch lat. Większość organizacji identyfikujących symptomy wypalenia w swoich zespołach podejmuje już jakieś działania ukierunkowane na ten problem, głównie w formie supervizji, specjalistycznego wsparcia psychologicznego oraz warsztatów antywypaleniowych. **Jednocześnie dostrzegana jest potrzeba potraktowania problemu wypalenia w sposób bardziej systematyczny i strategiczny.**

Sieciowanie organizacji

Jako najbardziej trwałą zmianę ostatnich dwóch lat organizacje postrzegają rozszerzenie sieci kontaktów oraz wzrost współpracy z innymi podmiotami. Partnerami organizacji wspierających uchodźców są najczęściej inne polskie NGO, społeczność lokalna i zagraniczne NGO. Wspólne projekty i wymiana informacji to najpopularniejsze formy relacji z partnerami. **Organizacje bardzo doceniają możliwości rozwijania współpracy oraz dostrzegają dalszą potrzebę sieciowania.** Organizacje potrzebują również wsparcia merytorycznego, gdyż co trzecia badana NGO zadeklarowała, że potrzebuje różnego rodzaju szkoleń i warsztatów, najczęściej w zakresie zarządzania organizacją i fundraisingu.

Rekomendacje

Wiele wyzwań stojących przed organizacjami wspierającymi uchodźców w Polsce ma charakter systemowy. Dlatego rekomendacje kierujemy głównie do tzw. organizacji infrastrukturalnych, które oferują wsparcie dla badanej grupy podmiotów.

Rekomendacje dla podmiotów infrastrukturalnych i wspierających:

- Inwestowanie w długofalowe projekty, które umożliwią strategiczne i instytucjonalne wsparcie organizacji oraz zrewidowanie mechanizmów i procedur przyznawania grantów.
- Zapewnienie możliwości budżetowania w projektach kosztów związanych z przeciwdziałaniem wypaleniu oraz z rozwojem kompetencji osób w organizacjach.
- Inwestowanie w infrastrukturę do sieciowania organizacji i wzmocnienia wewnętrzsektorowej współpracy.
- Uwzględnianie zróżnicowania organizacji wspierających uchodźców i uchodźczynie w projektowaniu wsparcia dla organizacji.

Rekomendacje dla instytucji administracji publicznej:

- Transfer części zadań pomocowych i integracyjnych do instytucji państwowych oraz wykorzystanie ekspertyzy organizacji pozarządowych.

Rekomendacje dla organizacji wspierających uchodźców i uchodźczynie:

- Dywersyfikacja źródeł finansowania organizacji, poszukiwanie nowych partnerów oraz uniezależnienie części budżetu od grantów.
- Zapewnienie systematycznego wsparcia antywypaleniowego osobom zaangażowanym w działania organizacji.
- Regularne uspoźnianie wizji i misji organizacji wśród personelu organizacji oraz wzmocnienie poczucia wspólnoty.
- Tworzenie koalicji i podejmowanie wspólnych działań rzeczniczych.

Pełny raport

dostępny na stronie fakty.ngo.pl

Humanitarian Leadership Academy

Globalna inicjatywa edukacyjna zapewniająca wysokiej jakości wzmocnienie potencjału sektora humanitarnego. Jej celem jest pomaganie ludziom w przygotowaniu się i reagowaniu na kryzysy, dostarczając szkolenia, badania i dane, a także tworząc przestrzenie do współpracy.

Badania Klon/Jawor

Zespół badawczy Stowarzyszenia Klon/Jawor, organizacji wspierającej rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, która prowadzi portal ngo.pl. Badania Klon/Jawor łączą wiedzę ekspercką o sektorze pozarządowym z doświadczeniem prowadzenia badań i analiz. Od 2002 r. realizujemy cyklicznie największe niezależne badanie stowarzyszeń i fundacji w Polsce „[Kondycja organizacji pozarządowych](#)”. Sprawdź raporty badawcze na: fakty.ngo.pl.

badania

Klon/Jawor

stowarzyszenie
klon / jawor

Humanitarian
Leadership
Academy